

ساخت و اعتباریابی پرسشنامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی

Development and Validation of a Triangulation Questionnaire for Young Iranian Couples

زیبا صفرزاده^۱، *مریم کورش‌نیا^۲، حجت‌الله جاویدی^۳، نادره سهرابی شگفتی^۴

چکیده

Abstract

The lack of a culturally adapted questionnaire for assessing triangulation in Iranian families has led most domestic studies to rely on translated instruments. The present study aimed to develop and validate a native questionnaire to assess triangulation strategies among young Iranian couples. This instrument-development study was conducted using a mixed-method approach. In the qualitative phase, grounded theory was applied through interviews with 18 young couples living in Shiraz, resulting in the identification of eight triangulation strategies and the extraction of 86 initial items. In the quantitative phase, the questionnaire was administered to 520 participants. Exploratory and confirmatory factor analyses supported an eight-factor structure comprising 52 items, explaining 86.05% of the total variance. Criterion validity and reliability indices indicated satisfactory psychometric properties. This questionnaire can be used in clinical screening, family counseling, and couple-centered interventions in Iranian society.

فقدان پرسش‌نامه بومی برای سنجش مثلث‌سازی در خانواده‌های ایرانی موجب اتکای پژوهش‌های داخلی به ابزارهای ترجمه‌شده شده است. هدف این پژوهش ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه بومی سنجش راهبردهای مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی بود. پژوهش از نوع ابزارسازی و با رویکرد ترکیبی انجام شد. در بخش کیفی، با استفاده از نظریه داده‌بنیاد و مصاحبه با ۱۸ زوج جوان ساکن شیراز، ۸ راهبرد مثلث‌سازی شناسایی و ۸۶ گویه اولیه استخراج شد. در بخش کمی، پرسش‌نامه بر روی ۵۲۰ نفر اجرا گردید. تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، ساختار هشت‌عاملی شامل ۵۲ گویه را تأیید کرد که ۰۵/۸۶ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این روایی ملاکی و پایایی ابزار در سطح مطلوب به دست آمد. این پرسش‌نامه می‌تواند در غربال‌گری بالینی، مشاوره خانواده و مداخلات زوج‌محور مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: مثلث‌سازی، زوج‌های جوان ایرانی، روایی، پایایی.

Keywords: Triangulation, Young Iranian Couples, Validity, Reliability.

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. ایمیل: ziba.safarzadeh@iau.ac.ir

۲. * استادیار، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. ایمیل: ma.kouroshnia@iau.ac.ir

۳. استادیار، گروه روانشناسی، مؤسسه آموزش عالی زند، شیراز، ایران. ایمیل: info@Zand.ac.ir

۴. دانشیار، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. ایمیل: Sohrabi@iau.ac.ir

مقدمه

روابط انسانی، به‌ویژه در بستر خانواده، ساختارهایی پیچیده و پویا دارند که در بطن آن‌ها، احساسات، نیازها، باورها و تعارض‌های شخصی و بین‌فردی به‌گونه‌ای درهم‌تنیده می‌شوند که در بسیاری از مواقع، موجب بروز الگوهای رفتاری ناهشیار و دفاعی می‌گردند (روستوفسکایا و همکاران^۱، ۲۰۲۳). یکی از این الگوهای رایج و مهم، پدیدهٔ مثلث‌سازی^۲ است که برای نخستین بار توسط «موری بوئن^۳» در چارچوب نظریهٔ سیستم‌های خانواده مطرح شد در نظریهٔ ساختاری سالوادور مینوچین^۴ از اصطلاح «ائتلاف یا تبانی» به‌جای مثلث‌سازی استفاده شده است. مثلث‌سازی زمانی رخ می‌دهد که یک فرد در یک رابطهٔ دونفره دچار تنش یا تعارض می‌شود و برای کاهش فشار روانی و هیجانی ناشی از آن، شخص یا عامل سوم را وارد رابطه‌اش می‌کند (شفیق^۵، ۲۰۲۴). این مکانیسم می‌تواند به‌صورت هشیار یا ناهشیار، کوتاه‌مدت یا مزمن و با کارکردهای متنوعی صورت پذیرد، اما در اغلب موارد، به‌جای حل مسئله، منجر به پیچیده‌تر شدن تعارض و اختلال در پویایی‌های سالم رابطه می‌شود (گوره و همکاران^۶، ۲۰۲۵). مثلث‌سازی می‌تواند اشکال مختلفی به خود بگیرد. در برخی موارد، زوجین با خانواده‌های خود وارد اتحاد علیه همسر می‌شوند؛ برای مثال، زن و یا مرد در اختلاف با همسر خود، مسئله را با مادر یا خواهرش مطرح کرده و از آن‌ها حمایت می‌طلبند (سالرنو و همکاران^۷، ۲۰۲۳).

در زوج‌های جوان که به‌تازگی وارد زندگی مشترک شده‌اند و همچنان در حال تثبیت نقش‌ها، تنظیم مرزها و هماهنگی با ساختار جدید زندگی هستند، احتمال وقوع مثلث‌سازی بسیار بالاست (کامیاسکا و باوانولی^۸، ۲۰۲۴). این زوج‌ها اغلب فاقد تجربه کافی در مدیریت تعارضات زناشویی، ابراز هیجانی سازگار و مهارت‌های حل مسئله هستند (وانگ و همکاران^۹، ۲۰۲۴)، از این رو، در مواجهه با فشارهای درونی یا بیرونی، تمایل دارند به منابعی خارج از رابطهٔ دونفره خود اتکا کنند. این منابع می‌توانند شامل خانوادهٔ مبدأ (والدین، خواهر و برادر)، دوستان، همکاران، شبکه‌های مجازی اجتماعی، یا حتی فعالیت‌هایی نظیر کار، تحصیل و سرگرمی‌های انفرادی باشند (پوئرتاس کاناورال و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۳). در چنین شرایطی، یکی از زوجین یا هر دو، به‌جای مواجههٔ مستقیم با تعارض، از طریق «واسطه‌سازی» شخص یا موضوعی دیگر، تلاش می‌کنند تا تنش را کاهش دهند؛ اما این راهکار در بلندمدت منجر به کاهش صمیمیت و افزایش سوءتفاهم (گادبان و گولدرن^{۱۱}، ۲۰۲۲)؛ تبدیل شدن به نوعی سبک‌رفتاری در تعاملات زوجی (اسه و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۴)؛ کاهش مهارت در حل تعارض و وابستگی بیش‌ازحد به فرد یا عاملی سوم (رابرتسون و هیوز^{۱۳}، ۲۰۲۵)؛ نارضایتی عاطفی و کاهش رضایت زناشویی (پاترسون و ویلسون^{۱۴}، ۲۰۲۵)؛ شدت گرفتن فشارهای بین‌فردی و کاهش انسجام زناشویی (کیم و پارک^{۱۵}، ۲۰۲۵)؛ سردرگمی نقش‌ها و افزایش تعارضات زوجین (گارس و همکاران^{۱۶}، ۲۰۲۵) و کاهش کیفیت گفت‌وگوی زوجی و افزایش فاصله هیجانی (آلونسو و گریفیث^{۱۷}، ۲۰۲۵) می‌شود.

با توجه به پیامدهای منفی مثلث‌سازی در روابط زوجین و در خانواده، شناسایی انواع راهبردهای مثلث‌سازی و تهیهٔ ابزاری مناسب جهت سنجش این راهبردها از ضروریات اجتناب‌ناپذیر است. این در حالی است که اغلب مطالعات در مورد مثلث‌سازی در خانواده در جوامع غربی و با استفاده از ابزارهای سنجشی طراحی‌شده برای فرهنگ‌های خاص انجام گرفته‌اند. رایج‌ترین معیارهای سنجش مثلث‌سازی، دو زیر مقیاس از پرسشنامه اقتدار شخصی در سیستم خانواده^{۱۸} بری و همکاران^۱ (۱۹۸۴)،

¹ Rostovskaya et al

² Triangulation

³ Murray Bowen

⁴ Salvador Mnuchin

⁵ Shafiq

⁶ Güre et al

⁷ Salerno et al

⁸ Camisasca and Bavagnoli

⁹ Wang et al

¹⁰ Puertas Cañaverl et al

¹¹ Gadban and Goldner

¹² Ece et al

¹³ Robertson and Hughes

¹⁴ Paterson and Wilson

¹⁵ Kim and Park

¹⁶ Garth et al

¹⁷ Alonso and Griffith

¹⁸ Personal Authority in the Family System Questionnaire (PAFS-Q)

یعنی مثلث‌سازی بین‌نسلی^۲ و مثلث‌سازی خانواده هسته‌ای^۳ هستند. در حال حاضر سه نسخه از این مقیاس‌ها برای بزرگسالان دارای فرزند، بزرگسالان بدون فرزند و دانشجویان دانشگاه بدون فرزند وجود دارد. از دیگر معیارهای سنجش مثلث‌سازی، مقیاس روابط مثلثی^۴ برسین و همکاران^۵ (۲۰۱۷) است. این مقیاس خودگزارشی برای سنجش میزان مشارکت نوجوانان در درگیری‌ها و اختلافات یا روابط والدین ابداع شده است. همچنین، مقیاس ادراک کودکان از تعارض بین والدین^۶ گریچ و همکاران^۷ (۱۹۹۲) برای سنجش مثلث‌سازی (شیوه مواجهه کودک با تعارض بین والدینشان) طراحی شده است. از دیگر مقیاس‌های سنجش مثلث‌سازی در خانواده، مقیاس تعامل ساختاری خانواده^۸ پروسا و همکاران (۱۹۸۱)، به نقل از شاپوچنیک و همکاران^۹ (۲۰۰۷) است که نمراتی را در پنج زیر مقیاس ارائه می‌دهد: ساختار، تشدید، مرحله رشد، صبروری شناخته‌شده و حل تعارض. از دیگر ابزارهای سنجش مثلث‌سازی، مقیاس مثلث‌سازی نوجوانان^{۱۰} است که توسط پژوهشگران پاکستانی (ریاض و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۳) ساخته و اعتباریابی شده است.

با وجود ابزارهای مختلف سنجش مثلث‌سازی در جوامع مختلف غرب و شرق، به نظر می‌رسد ساخت ابزاری ایرانی ضروری است چراکه جامعه ایرانی دارای ساختارهای فرهنگی، ارزشی و خانوادگی متفاوتی است، مانند روابط بسیار نزدیک با خانواده‌های پدری، نقش پررنگ والدین در تصمیم‌گیری زوجین و همچنین حساسیت‌های اجتماعی نسبت به ابراز تعارضات زناشویی که در این موارد امکان بروز مثلث‌سازی نه‌تنها بالاتر است، بلکه اشکال و پیامدهای خاص خود را نیز دارد. باین‌حال، علی‌رغم اهمیت بالای این موضوع، تاکنون ابزار سنجشی جامع و معتبر برای ارزیابی مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی طراحی و اعتباریابی نشده است. فقدان یک پرسش‌نامه بومی‌شده، موجب شده تا پژوهش‌های داخلی در حوزه مثلث‌سازی عمدتاً به استفاده از ابزارهای ترجمه‌شده ذکرشده در بالا یا سنجش‌های کیفی اکتفا کنند که این امر دقت، روایی و تعمیم‌پذیری نتایج را با چالش مواجه می‌سازد. درحالی‌که طراحی یک ابزار استاندارد و مبتنی بر شرایط فرهنگی - اجتماعی جامعه ایران می‌تواند زمینه‌ساز پژوهش‌های کاربردی‌تر و مداخلات هدفمند در حوزه آموزش زوجین، مشاوره خانواده و سیاست‌گذاری‌های حمایتی از نهاد خانواده باشد. از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی طراحی شده است. در این مسیر، تلاش شده است با استفاده از روش‌های علمی، ابتدا ابعاد مفهومی و رفتاری مثلث‌سازی در زمینه فرهنگی ایران شناسایی و سپس اعتبار و پایایی آن سنجیده شود. طراحی چنین ابزاری، گامی مؤثر در جهت توسعه دانش بومی در حوزه روان‌شناسی خانواده و افزایش کیفیت مداخلات بالینی در مشاوره‌های زوج‌محور خواهد بود.

روش

این پژوهش از نوع ابزارسازی بود که با رویکرد ترکیبی انجام شد. بخش کیفی از نظر هدف کاربردی و با رویکرد اکتشافی متوالی هدایت‌شده طراحی شد و به‌منظور استخراج یک الگوی پارادایمی برای مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی اجرا شد. طرح پژوهش به سبک سیستماتیک (منظم) اشتراوس و کوربین بود و از رویکرد داده‌بنیاد برای تحلیل داده‌ها بهره گرفته شد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل زوج‌های جوان مراجعه‌کننده به مراکز روانشناسی و مشاوره نیک داد، آفاق، رویش و اندیشه سلامت شیراز در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بود. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد و برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده گردید. جلسات مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت، درنهایت ۱۸ نفر از زوجین به‌عنوان مشارکت‌کننده وارد مطالعه شدند. تحلیل داده‌ها به‌صورت خط به خط و با تمرکز بر استخراج شاخص‌ها انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، اطلاعات با

¹ Bray et al

² Intergenerational Triangulation (INTRI)

³ Nuclear Family Triangulation (NFTRI)

⁴ Triangular Relationship Inventory (TRI)

⁵ Bresin et al

⁶ Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC)

⁷ Grych et al

⁸ Structural Family Systems Ratings (SFRS)

⁹ Szapocznik et al

¹⁰ Adolescent Triangulation Scale (ATS)

¹¹ Riaz et al

توجه به شباهت‌ها، تفاوت‌ها و ثبات معنایی بررسی شد و کدهای اولیه استخراج گردید. در کدگذاری محوری، کدها و مفاهیم مرتبط گروه‌بندی شدند تا مقوله‌ها شکل بگیرند و در کدگذاری انتخابی، مقوله‌ها و روابط آن‌ها با مقوله محوری یکپارچه و با استفاده از نرم‌افزار «ماکس کیودا»^۱ پالایش شدند. در این مرحله، شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر و پیامدها تعیین شد و الگوی پارادایمی شکل گرفت.

پژوهش در بخش کمی به شیوه پیمایشی انجام شد و با هدف ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی طراحی گردید. جامعه آماری در این بخش شامل زوج‌های مراجعه‌کننده به مراکز روانشناسی و مشاوره نیک داد، آفاق، رویش و اندیشه سلامت شیراز در سال ۱۴۰۴ بود. با توجه به الزامات آماری تحلیل‌های عاملی، حجم نمونه ۵۲۰ نفر در نظر گرفته شد و نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری در دسترس انجام شد. بر اساس نتایج استخراج‌شده از بخش کیفی پژوهش (داده‌های جمع‌آوری‌شده از مصاحبه‌های انجام‌شده با زوج‌های جوان ایرانی)، پرسشنامه‌ای مبتنی بر مؤلفه‌های الگوی شناسایی‌شده مثلث‌سازی با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی تدوین شد. مقیاس پاسخ‌دهی این ابزار، به صورت پنج‌درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد) طراحی شد و تلاش شد تا گویه‌ها به گونه‌ای تنظیم شوند که تمام مؤلفه‌های مفهومی موردنظر را به صورت جامع، دقیق و کاربردی پوشش دهند. برای سنجش روایی صوری و محتوایی، نسخه اولیه پرسش‌نامه که شامل ۸ بعد و ۸۶ سؤال بود، در اختیار ۱۰ نفر از اساتید و متخصصان روان‌شناسی و روش تحقیق قرار گرفت.

در بخش کمی، از تحلیل عامل اکتشافی و تحلیل عامل تأییدی بهره گرفته شد تا روایی سازه ابزار، مورد بررسی قرار گیرد. به این منظور، افراد شرکت‌کننده در پژوهش به‌طور مساوی به دو گروه ۲۶۰ نفری تقسیم شدند؛ داده‌های گروه اول برای اجرای تحلیل عامل اکتشافی به‌منظور شناسایی ساختارهای پنهان و مؤلفه‌های پرسش‌نامه و داده‌های گروه دوم برای تحلیل عامل تأییدی با هدف بررسی برازش مدل اندازه‌گیری به کار گرفته شد. این رویکرد دوبخشی به بررسی مستقل و دقیق ساختار مفهومی ابزار کمک می‌کند. علاوه بر این‌ها، روایی ملاکی نیز بررسی شد. جهت بررسی پایایی، نسخه نهایی پرسش‌نامه به صورت آزمایشی در اختیار ۴۰ نفر از جامعه آماری قرار گرفت و ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه محاسبه شد. همچنین، برای بررسی ثبات زمانی ابزار، روش باز آزمایی به کار رفت و ضریب باز آزمایی محاسبه شد. داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی آماری «اس پی اس اس»^۲ و «ایموس»^۳ مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در بخش کیفی، پس از خوشه‌بندی کدها، مفاهیم و مقوله‌ها به دست آمدند. مقوله «مثلث‌سازی» به‌عنوان مقوله محوری انتخاب شد. ۸ مقوله از مقوله‌های استخراج‌شده از مصاحبه‌ها، راهبردهای مثلث‌سازی بودند که شامل مثلث‌سازی با فرزندان، والدین، خانواده نسبی، روابط فرا زناشویی، دوستان، افراد مصرف‌کننده مواد و مصرف مواد مخدر، جامعه خرافی و عوامل غیرزنده است. راهبردها از ۸۶ عبارت یا مفهوم به دست آمدند که این ۸۶ مفهوم، گویه‌های اولیه پرسشنامه را تشکیل دادند. جهت سنجش روایی صوری و محتوایی مقوله‌های به دست آمده، از ۵ خبره و متخصص در حوزه خانواده‌درمانی و آشنا به نظریه داده‌بنیاد دعوت به عمل آمد که مراحل مختلف کدگذاری و مفهوم‌سازی و استخراج مقوله‌ها را بررسی نمودند.

در بخش کمی، در ابتدا جهت سنجش روایی محتوایی، پرسشنامه با استفاده از فرم CVR لاوشه جهت تأیید روایی صوری و محتوایی در اختیار ۱۰ نفر از اساتید و خبرگان رشته روانشناسی قرار داده شد. مطابق با جدول لاوشه، میزان قابل قبول برای روایی محتوایی از نظر لاوشه برای هر سؤال ۰/۶۶ در نظر گرفته شد. مطابق با مقدار فوق، روایی محتوایی ۵۲ سؤال تأیید شد. ۳۴ گویه روایی مناسب نداشتند و از فرایند حذف شدند. برای سنجش روایی سازه از تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد. به‌منظور پی بردن به کفایت نمونه‌برداری در تحلیل عاملی از آزمون کیزر - می - الین^۴ استفاده شد. همچنین برای همبستگی بین گویه‌ها و مقدار آن از آزمون بارتلت^۵ استفاده شد. در جدول شماره ۱ نتایج این آزمون‌ها نشان داده شده‌اند:

^۱ MAXQDA

^۲ SPSS

^۳ AMOS

^۴ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)

^۵ Bartlett's Test

جدول ۱: آزمون کیزر - می‌یر - الکین و آزمون بارتلت

آزمون کیزر - می‌یر - الکین (KMO)		۰/۷۴۵
آزمون بارتلت	تقریبی از آماره کای دو	۲۷۱/۹۹
	درجه آزادی	۲۵۱
	سطح معناداری	۰/۰۰۱

شاخص کیزر-می‌یر-الکین^۱ برابر ۰/۷۴۵ بود که نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری برای تحلیل عاملی است. همچنین، آزمون بارتلت با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ معنی‌دار بوده که نشان می‌دهد حجم نمونه برای تشکیل عوامل مناسب هستند؛ بنابراین، داده‌های این پژوهش برای انجام تحلیل عاملی کاملاً مناسب تشخیص داده شدند. با توجه به نمودار سنگ‌ریزه، تنها ۸ عامل مقادیر ویژه بالای یک را کسب کردند و مابقی عامل‌ها مقادیر ویژه زیر یک را به دست آوردند. در جدول شماره ۲ مقادیر ویژه عوامل استخراجی مؤلفه‌ها نشان داده شده است:

جدول ۲: مقادیر ویژه عوامل استخراجی

مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه عوامل استخراجی با چرخش	درصد واریانس با چرخش	درصد تجمعی با چرخش	مقادیر ویژه عوامل استخراجی بدون چرخش	درصد واریانس بدون چرخش	درصد تجمعی بدون چرخش	مقادیر ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده	۳/۶۰	۱۴/۶۲	۱۴/۶۲	۳/۵۰۹	۱۴/۶۲	۱۴/۶۲	۱۴/۶۲	۱۴/۶۲	۱۴/۶۲
مثلث‌سازی با خانواده نسبی	۳/۶۵	۱۳/۲۷	۲۷/۸۹	۳/۱۲۳	۱۳/۱۲	۲۷/۷۴	۱۳/۱۲	۱۳/۱۲	۲۷/۷۴
مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد	۲/۵۰	۱۰/۳۷	۳۸/۲۶	۲/۴۶۱	۱۰/۲۵	۳۸/۰۰	۲/۴۶۱	۱۰/۲۵	۳۸/۰۰
مثلث‌سازی با جامعه خرافی	۲/۵۵	۹/۱۸	۴۸/۱۴	۲/۳۲۵	۹/۶۹	۴۷/۶۹	۲/۳۲۵	۹/۶۹	۴۷/۶۹
مثلث‌سازی با دوستان	۲/۶۰	۹/۵۶	۵۷/۷۰	۲/۲۳۹	۹/۰۵	۵۶/۷۴	۲/۲۳۹	۹/۰۵	۵۶/۷۴
مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی	۱/۷۰	۶/۴۰	۶۴/۱۰	۱/۶۴۷	۶/۳۶	۶۳/۱۰	۱/۶۴۷	۶/۳۶	۶۳/۱۰
مثلث‌سازی با والدین	۱/۷۲	۶/۳۶	۷۰/۴۶	۱/۵۱۶	۶/۰۸	۶۹/۱۸	۱/۵۱۶	۶/۰۸	۶۹/۱۸
مثلث‌سازی با فرزندان	۱/۰۸	۴/۹۱	۷۵/۳۷	۱/۰۳۲	۴/۸۶	۷۴/۰۴	۱/۰۳۲	۴/۸۶	۷۴/۰۴

^۱ KMO

تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس انجام شد و الگوریتم واریماکس پس از ۵ تکرار به همگرایی رسید، به طوری که بارهای عاملی پایدار شدند و ساختار عاملی نهایی مشخص گردید، و نتایج حاکی از آن بود که یک ساختار هشت عاملی، روش مناسبی برای توصیف گویه‌های مربوط به راهبردها است و این تحلیل، ساختار هشت عاملی را در مثلث‌سازی تأیید کرد. این هشت عامل بر روی هم ۷۴/۰۴ درصد از واریانس مقیاس را تبیین می‌کند. در جدول شماره ۳، نتایج تحلیل عامل اکتشافی پرسشنامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی نشان داده شده است:

جدول ۳: نتایج تحلیل عامل اکتشافی پرسشنامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی

ردیف	بار عاملی گویه‌ها
۱	مثلث‌سازی با فرزندان
۲	مثلث‌سازی با والدین
۳	مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی
۴	مثلث‌سازی با دوستان
۵	مثلث‌سازی با جامعه خرافی
۶	مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد
۷	مثلث‌سازی با خانواده نسبی
۸	مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده
۹	
۱۰	
۱۱	
۱۲	
۱۳	
۱۴	
۱۵	
۱۶	
۱۷	
۱۸	
۱۹	
۲۰	
۲۱	
۲۲	
۲۳	
۲۴	
۲۵	
۲۶	

ردیف	بار عاملی گویه‌ها
۲۷	مثلث‌سازی با فرزندان
۲۸	مثلث‌سازی با والدین
۲۹	مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی
۳۰	مثلث‌سازی با دوستان
۳۱	مثلث‌سازی با جامعهٔ خرافی
۳۲	مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کنندهٔ مواد
۳۳	مثلث‌سازی با خانوادهٔ نسبی
۳۴	مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده
۳۵	۰/۵۸
۳۶	۰/۵۶
۳۷	۰/۵۴
۳۸	۰/۶۰
۳۹	۰/۵۶
۴۰	۰/۵۸
۴۱	۰/۶۰
۴۲	۰/۶۳
۴۳	۰/۶۵
۴۴	۰/۵۹
۴۵	۰/۵۱
۴۶	۰/۵۵
۴۷	۰/۶۳
۴۸	۰/۶۰
۴۹	۰/۵۱
۵۰	۰/۵۸
۵۱	۰/۵۲
۵۲	۰/۵۴
	۰/۵۶
	۰/۵۸
	۰/۶۵
	۰/۶۳
	۰/۶۱
	۰/۵۳
	۰/۵۵
	۰/۵۷

نتایج آزمون تحلیل عامل اکتشافی در مورد راهبردها نشان می‌دهد که ۵۲ مؤلفه‌ای که وارد تحلیل شدند دارای بار عاملی مناسبی بودند. در حجم نمونه‌های بزرگ، مبنای ۰/۵۰ یا بالاتر برای تعیین ارتباط متغیر با عامل در نظر گرفته می‌شود و حداقل معیار بار عاملی ۰/۵۰ است (گور و گور^۱، ۲۰۰۶). تحلیل عاملی اکتشافی ساختار هشت عاملی را در مثلث‌سازی تأیید کرد. که به شرح زیر بودند:

^۱ Gaur and Gaur

عامل مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده: در این عامل، گویه‌هایی نظیر تماشای فیلم، غرق شدن در کار، سرگرمی با فضای مجازی و اشتغال خارج از منزل وجود دارند. بارهای عاملی بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۰ نشان می‌دهند که این گویه‌ها با مفهوم نهفته سازه همبستگی دارند. این یافته‌ها بیانگر آن است که افراد در شرایط فشار یا تنش، گرایش به استفاده از ابزارها و محیط‌های غیرزنده به‌عنوان مکانیزم انحراف از مسئله دارند. همبستگی قابل‌قبول گویه‌ها، حاکی از تعریف نسبتاً دقیق این مؤلفه در پرسشنامه است.

عامل مثلث‌سازی با خانواده نسبی: گویه‌هایی همچون خبر دادن به خواهر، اطلاع‌رسانی در بحث‌ها و توطئه‌گری با خانواده، بارهای عاملی بین ۰/۵۹ تا ۰/۸۱ دارند. این بارهای عاملی، نشان‌دهنده انسجام مفهومی گویه‌ها در بازنمایی رفتار فرد در جذب خانواده به درگیری‌ها هستند. نتایج نشان می‌دهد که استفاده از خانواده نسبی به‌عنوان پشتیبان یا شریک دعوا، راهبردی رایج در مثلث‌سازی خانوادگی است.

عامل مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد: بارهای عاملی در این مؤلفه از ۰/۵۳ تا ۰/۷۷ متغیر است. گویه‌هایی نظیر روی آوردن به دوستان معتاد، مصرف ماری‌جوآنا و استفاده از شیشه جهت فراموشی مشکلات، همبستگی مناسبی با عامل دارند. این امر نشان می‌دهد که افراد در شرایط فشار زناشویی یا تنش، گاهی به مسیرهای پرخطر برای فرار از واقعیت روی می‌آورند. انسجام مناسب در این مؤلفه، اعتبار مفهومی آن را تأیید می‌کند.

عامل مثلث‌سازی با جامعه خرافی: گویه‌هایی چون دعانویسی، دعا به خورد همسر دادن و واقعیت‌گریزی با خرافات بارهای عاملی بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۴ دارند. یافته‌ها بیانگر آن است که باورها و رفتارهای خرافی می‌توانند به‌عنوان یک ابزار دفاعی یا کنترلی در روابط زناشویی عمل کنند. انسجام درونی این گویه‌ها، سازه‌ای معتبر برای تحلیل نقش خرافه در الگوهای رفتاری خانواده ایجاد کرده است.

عامل مثلث‌سازی با دوستان: تعداد گویه‌ها در این عامل ۱۰ گویه با بارهای عاملی در بازه ۰/۵۳ تا ۰/۷۷ است. این تنوع گویه‌ای نشان می‌دهند که نقش دوستان در مثلث‌سازی می‌تواند بسیار متنوع و چندبعدی باشد؛ از سرگرمی تا پناه بردن برای همدلی و حتی بدگویی و حمایت‌جویی. علی‌رغم تنوع گویه‌ها، انسجام عاملی همچنان در سطح قابل‌قبول باقی مانده است که نشان از قدرت تبیینی این سازه دارد.

عامل مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی: گویه‌هایی نظیر خیانت‌های متعدد، خوش‌وبش با غریبه‌ها و جبران نیازهای جنسی، همگی بارهای عاملی بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۰ دارند و تعداد گویه‌ها در این عامل ۱۲ گویه است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که روابط خارج از چارچوب ازدواج ممکن است به‌عنوان راهبردی برای جبران خلأهای رابطه‌ای یا تنبیه غیرمستقیم طرف مقابل استفاده شوند. انسجام عاملی مطلوب، تأییدی بر کفایت گویه‌ها در سنجش این رفتار پرمخاطره است.

عامل مثلث‌سازی با والدین: در این سازه، گویه‌هایی مثل رفتن به منزل والدین، مشورت، یا تحریک شدن توسط مادر، دارای بارهای عاملی بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۴ هستند. این سطح همبستگی، نشان‌دهنده نقش مهم والدین به‌عنوان پناه یا ابزار فشار در تعاملات زناشویی است. یافته‌ها نشان می‌دهد که والدین نقش دوگانه‌ای در تقویت یا تضعیف روابط زناشویی می‌توانند ایفا کنند.

عامل مثلث‌سازی با فرزندان: گویه‌هایی مثل گروکشی فرزند، بدگویی نزد فرزندان، یا تحریک فرزندان علیه همسر، بار عاملی ۰/۶۴ تا ۰/۷۷ دارند. این موضوع حاکی از آن است که فرزندان به‌طور جدی درگیر کنش‌های عاطفی والدین هستند و ممکن است به‌عنوان ابزار قدرت‌گیری یا انتقال پیام‌های خصمانه مورداستفاده قرار گیرند. انسجام مطلوب گویه‌ها، دلالت بر اعتبار و حساسیت نسبتاً بالای این مؤلفه دارد.

پس از استخراج هشت عامل در تحلیل عامل اکتشافی لازم بود که با انجام تحلیل عامل تأییدی بر روی نیمه دوم داده‌ها، ساختار عاملی این پرسشنامه مجدداً موردبررسی قرار گیرد. در این راستا تحلیل عامل تأییدی انجام شد و بار عاملی قابل‌قبول ۰/۵۰ در نظر گرفته شد. در جدول شماره ۴، نتایج تحلیل عامل تأییدی نشان داده شده است:

جدول ۴: نتایج تحلیل عامل تأییدی پرسشنامه مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی

بار عاملی گویه‌ها		ردیف
مثلث‌سازی با فرزندان		۱
مثلث‌سازی با والدین		۲
مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی		۳
مثلث‌سازی با دوستان		۴
مثلث‌سازی با جامعه خرافی		۵
مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد		۶
	مثلث‌سازی با خانواده نسبی	۷
		۸
		۹
		۱۰
		۱۱
		۱۲
		۱۳
		۱۴
		۱۵
		۱۶
		۱۷
		۱۸
		۱۹
		۲۰
		۲۱
		۲۲
		۲۳
		۲۴
		۲۵
		۲۶
		۲۷
		۲۸
		۲۹
		۳۰

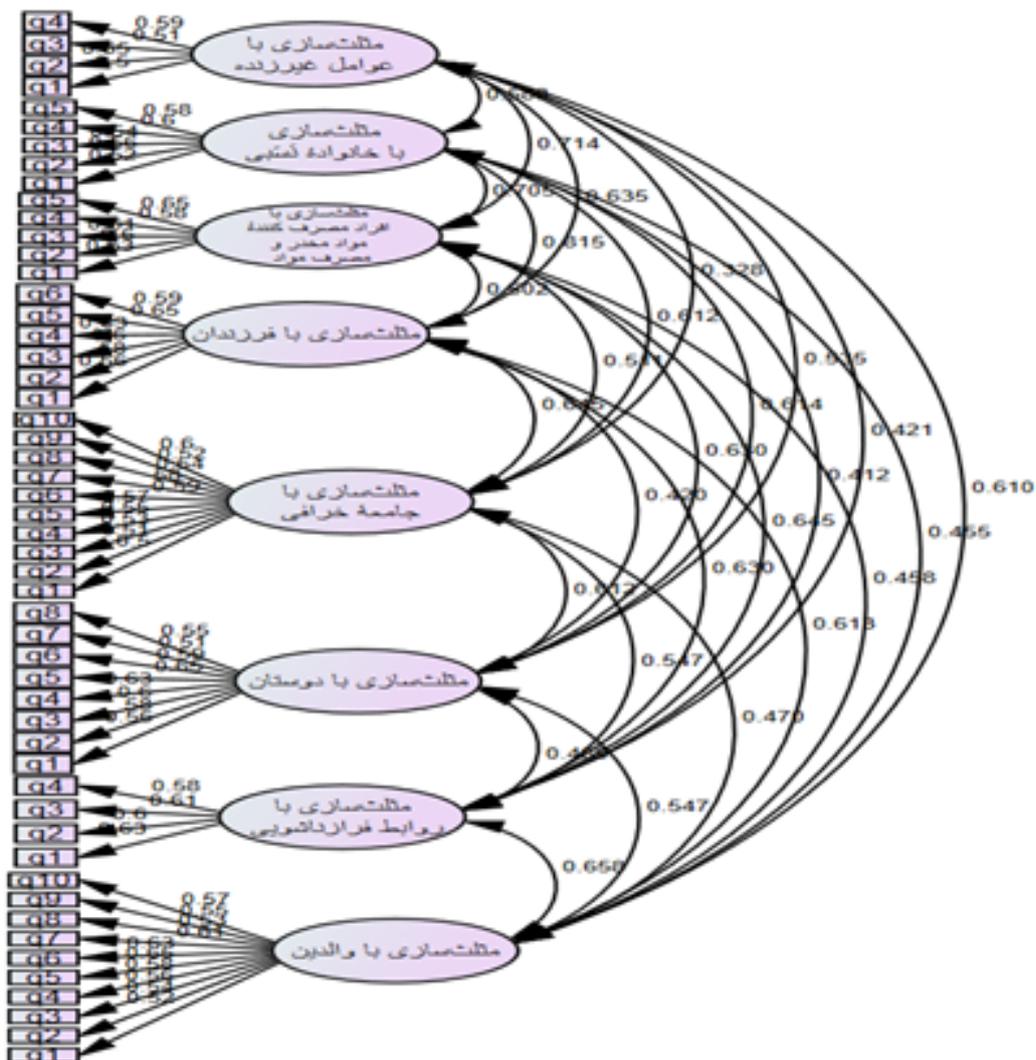
بار عاملی گویه‌ها		ردیف
مثت‌سازی با فرزندان		
مثت‌سازی با والدین		
مثت‌سازی با روابط فرا زناشویی	۰/۱۵۶	۳۱
مثت‌سازی با دوستان	۰/۱۵۸	۳۲
مثت‌سازی با جامعه خرافی	۰/۱۶۰	۳۳
مثت‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد	۰/۱۶۳	۳۴
مثت‌سازی با خانواده نسبی	۰/۱۶۵	۳۵
مثت‌سازی با عوامل غیرزنده	۰/۱۵۹	۳۶
	۰/۱۵۱	۳۷
	۰/۱۵۵	۳۸
	۰/۱۶۳	۳۹
	۰/۱۶۰	۴۰
	۰/۱۵۱	۴۱
	۰/۱۵۸	۴۲
	۰/۱۵۲	۴۳
	۰/۱۵۴	۴۴
	۰/۱۵۶	۴۵
	۰/۱۵۸	۴۶
۰/۱۶۵		۴۷
۰/۱۶۳		۴۸
۰/۱۶۱		۴۹
۰/۱۵۳		۵۰
۰/۱۵۵		۵۱
۰/۱۵۷		۵۲

برای ارزیابی میزان تطابق الگوی پیشنهادی با داده‌های مشاهده شده از شاخص‌های برازش مدل استفاده شد. در جدول شماره ۵ مقادیر این شاخص‌ها آورده شده‌اند:

جدول ۵: نتایج شاخص‌های ارزیابی برازش مدل

NFI	AGFI	GFI	CFI	RSMEA	X ² /df	Df	Chi-square (X ²)	میزان
۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۰۶۵	۱/۳۷	۲۶۰	۶۸/۵۳	

شاخص‌های ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است. نتایج تحلیل بارهای عاملی گویه‌ها نسبت به عامل‌های مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی در شکل شماره ۱ نشان داده شده است:

شکل ۱: نتایج تحلیل بارهای عاملی گویه‌ها نسبت به عامل‌های مثلث‌سازی در زوج‌های جوان ایرانی

همان‌گونه که در شکل ۱ نشان داده شده است هر یک از عامل‌ها به‌طور مؤثر شاخص‌های مربوط به خود را اندازه‌گیری کرده و برای تحلیل‌های بعدی قابل‌اعتماد هستند. پس از تأیید برازش مدل ساختاری، پایایی سازه نیز محاسبه شد. در جدول شماره ۶، نتایج پایایی سازه و عامل‌ها نسبت به نمره کل (CR و AVE) نشان داده شده‌اند:

جدول ۶: نتایج پایایی سازه

AVE	CR	عوامل
۰/۵۳	۰/۸۵	مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده
۰/۵۲	۰/۸۴	مثلث‌سازی با خانواده نسبی
۰/۵۴	۰/۸۶	مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد
۰/۵۱	۰/۸۳	مثلث‌سازی با جامعه خرافی
۰/۵۲	۰/۸۴	مثلث‌سازی با دوستان
۰/۵۳	۰/۸۵	مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی
۰/۵۲	۰/۸۴	مثلث‌سازی با والدین
۰/۵۱	۰/۸۳	مثلث‌سازی با فرزندان

نتایج مربوط به شاخص‌های قابلیت اطمینان ترکیبی (CR) و واریانس استخراج‌شده متوسط (AVE) برای هشت عامل نشان داد که تمامی عامل‌ها دارای CR بالاتر از ۰/۸ و AVE بالاتر از ۰/۵ هستند. به‌طور مشخص، عامل «مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد» بیشترین مقدار CR و AVE را به ترتیب با ۰/۸۶ و ۰/۵۴ به خود اختصاص داده است، درحالی‌که عامل «مثلث‌سازی با فرزندان» کمترین مقادیر را با CR برابر ۰/۸۳ و AVE برابر ۰/۵۱ نشان داده است. سایر عامل‌ها نیز شامل «مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده»، «مثلث‌سازی با خانواده نسبی»، «مثلث‌سازی با جامعه خرافی»، «مثلث‌سازی با دوستان»، «مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی» و «مثلث‌سازی با والدین» مقادیر CR بین ۰/۸۳ تا ۰/۸۵ و AVE بین ۰/۵۱ تا ۰/۵۳ داشتند که همگی بیانگر روایی مناسب عوامل و توانایی آن‌ها در توضیح بخشی از واریانس نمره کل سازه هستند. این نتایج نشان می‌دهد که هر یک از عامل‌ها به‌طور مؤثر شاخص‌های مربوط به خود را اندازه‌گیری کرده و برای تحلیل‌های بعدی قابل‌اعتماد هستند.

اعتبار درونی پرسشنامه و همبستگی بین مثلث‌سازی‌ها و نمره کل نیز محاسبه شد. ماتریس همبستگی عامل‌ها (ضریب همبستگی بین انواع مثلث‌سازی) و نمره کل به‌عنوان یک شاخص روایی درونی در جدول شماره ۷ نشان داده شده است:

جدول ۷: نتایج ماتریس همبستگی عامل‌ها

راهبردهای مثلث‌سازی	مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده	مثلث‌سازی با خانواده نسبی	مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد	مثلث‌سازی با فرزندان	مثلث‌سازی با جامعه خرافی	مثلث‌سازی با دوستان	مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی	مثلث‌سازی با والدین
مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده	۱							
مثلث‌سازی با خانواده نسبی	۰/۵۸۸	۱						
مثلث‌سازی با مصرف‌کننده مواد	۰/۷۱۴	۰/۷۰۵	۱					
مثلث‌سازی با فرزندان	۰/۶۳۵	۰/۸۱۵	۰/۵۰۲	۱				
مثلث‌سازی با جامعه خرافی	۰/۳۲۸	۰/۶۱۲	۰/۵۱۱	۰/۶۵۴	۱			
مثلث‌سازی با دوستان	۰/۵۳۵	۰/۶۱۴	۰/۶۳۰	۰/۴۲۰	۰/۶۱۲	۱		
مثلث‌سازی با روابط فرا زناشویی	۰/۴۲۱	۰/۴۱۲	۰/۶۴۵	۰/۶۳۰	۰/۵۴۷	۰/۴۸۹	۱	
مثلث‌سازی با والدین	۰/۶۱۰	۰/۴۵۵	۰/۴۵۸	۰/۶۱۳	۰/۴۷۰	۰/۵۴۷	۰/۶۵۸	۱

مقادیر ضریب همبستگی در این جدول همگی مثبت هستند و بین حدود ۰/۳۲ تا ۰/۸۱ قرار دارند که نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین انواع مختلف مثلث‌سازی با یکدیگر و همچنین با نمره کل پرسشنامه است. این همبستگی‌ها نشان می‌دهند که انواع مختلف راهبردهای مثلث‌سازی درون یک ساختار مفهومی مشترک عمل می‌کنند و احتمالاً در یک سازه نظری کلی جای می‌گیرند. قوی‌ترین روابط بین ابعاد مختلف مثلث‌سازی بین مثلث‌سازی با فرزندان و خانواده نسبی هست و کم‌ترین همبستگی بین مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده و جامعه خرافی هست.

برای ارزیابی روایی ملاکی ابزار پژوهش حاضر، از پرسشنامه مثلث‌سازی بهرامی و یوسفی (۱۳۹۵) به‌عنوان ملاک خارجی معتبر استفاده شد. هر دو پرسشنامه به‌صورت هم‌زمان بر روی نمونه‌ای از ۶۰ نفر از شرکت‌کنندگان اصلی پژوهش اجرا شد. سپس ضریب همبستگی پیرسون بین نمره کل پرسشنامه پژوهش حاضر و نمره کل پرسشنامه بهرامی و یوسفی محاسبه گردید. ضریب همبستگی بین دو پرسشنامه برابر با ۰/۷۱ و در سطح $P < ۰/۰۱$ معنادار بود. همچنین، بررسی همبستگی بین ابعاد مشابه در دو پرسشنامه نشان داد که همه ضرایب در بازه ۰/۵۸ تا ۰/۷۶ قرار دارند. در جدول شماره ۸ نتایج ارزیابی روایی ملاکی نشان داده شده است:

جدول ۸: نتایج ارزیابی روایی ملاکی

ابعاد مقایسه‌شده	ضریب همبستگی (r)
------------------	------------------

۰/۷۶	مثلث‌سازی با فرزندان
۰/۷۰	مثلث‌سازی با والدین
۰/۷۱	مثلث‌سازی درون خانواده (خانواده نسبی)
۰/۷۱	نمره کل پرسشنامه

ضریب همبستگی بالا و معنادار بین ابزار پژوهش حاضر و ابزار معتبر قبلی (پرسشنامه بهرامی و یوسفی) نشان‌دهنده روایی ملاکی قابل‌قبول پرسشنامه فعلی است. این نتایج بیانگر آن است که ابزار طراحی‌شده در این پژوهش، سازه مثلث‌سازی را به‌درستی و مشابه با ابزارهای پیشین اندازه‌گیری می‌کند. جهت محاسبه پایایی، پرسشنامه به‌صورت پایلوت در اختیار ۴۰ نفر از افراد موجود در جامعه آماری قرار گرفت. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، پایایی ابزار مورد استفاده به روش آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. همچنین، برای بررسی ثبات زمانی ابزار، روش باز آزمایی به کار رفت. سپس با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بین نمرات دو نوبت، ضریب باز آزمایی محاسبه شد. نتایج در جدول شماره ۹ نشان داده شده است:

جدول ۹: نتایج پایایی خرده مقیاس‌های مختلف پرسشنامه

ردیف	عوامل	پایایی	ضریب بازآزمایی
۱	مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده	۰/۸۴	۰/۸۱
۲	مثلث‌سازی با خانواده نسبی	۰/۸۵	۰/۸۰
۳	مثلث‌سازی با افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد	۰/۸۰	۰/۷۷
۴	مثلث‌سازی با فرزندان	۰/۸۳	۰/۸۰
۵	مثلث‌سازی با جامعه خرافی	۰/۸۱	۰/۷۸
۶	مثلث‌سازی با دوستان	۰/۷۹	۰/۷۵
۷	مثلث‌سازی با روابط فrazناشویی	۰/۸۰	۰/۷۶
۸	مثلث‌سازی با والدین	۰/۸۳	۰/۷۹
۹	نمره کل	۰/۸۶	۰/۸۰

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده ($\alpha = 0/86$) پرسشنامه از پایایی بسیار مناسب برخوردار است. پایایی هر یک از ابعاد پرسشنامه به‌صورت جداگانه محاسبه گردید که گزارش آن‌ها هم به‌صورت جداگانه و هم کل سازه، در جدول شماره ۹ ارائه شده است. همچنین، ضرایب باز آزمایی بالاتر از ۰/۷۰ است که نشان می‌دهد ابزار از ثبات زمانی مناسبی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

۵۲ گویه در این پرسشنامه مورد آزمون قرار گرفت که طی مراحل تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی به ساختاری پایدار و معنادار منجر شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی نشان داد که مدل نهایی با ۸ عامل مختلف از قبیل مثلث‌سازی با عوامل غیرزنده، خانواده نسبی، افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد، جامعه خرافی، دوستان، روابط فرا زناشویی، والدین و فرزندان، برازش بسیار مناسبی با داده‌های جمع‌آوری‌شده دارد. یافته‌های این پژوهش به‌روشنی تأیید می‌کنند که راهبردهای مثلث‌سازی، یک سازه چندبعدی و پیچیده هستند که توسط ابعاد مختلفی بازنمایی می‌شوند و هر یک نقش متفاوت اما مرتبط در پویایی‌های تعاملی خانواده ایفا می‌کنند. مؤلفه‌هایی مانند «مثلث‌سازی با فرزندان» و «مثلث‌سازی با

روابط فرا زناشویی» با بالاترین بارهای عاملی، نقش کلیدی در سنجش این سازه داشتند که اهمیت حضور اعضای مختلف خانواده و روابط خارج از چارچوب زناشویی در شکل‌دهی به تنش‌ها و الگوهای مثلث‌سازی را نشان می‌دهد. از نظر تبیین نظری، این نتایج کاملاً با نظریه‌های نظام‌های خانوادگی (نظریه‌های سیستمی) و مثلث‌سازی همخوانی دارند. نظریه‌های نظام خانواده که ساختارهای تعاملی خانواده را به‌عنوان یک کل می‌بینند، بر نقش مثلث‌سازی در تشدید تنش و اضطراب و تعارض و انتقال این تعارضات به خانواده گسترده و ایجاد فشارهای روانی و بین نسلی تأکید دارند. از منظر روان‌شناسی خانواده، مثلث‌سازی یک مکانیسم دفاعی در برابر اضطراب رابطه‌ای است. هنگامی که تنش بین دو نفر بالا می‌گیرد، ورود فرد یا موضوع سوم باعث توزیع اضطراب در سیستم می‌شود (سانگ و همکاران، ۲۰۲۲)؛ اما باید توجه داشت که کاهش اضطراب به معنای حل مسئله نیست. مثلث‌سازی‌های ناسالم اغلب پیامدهای منفی غیرقابل‌جبرانی برای روابط زوجی و فرزندان در خانواده دارد. با مثلث‌سازی، نه تنها رابطه زوجی تقویت نمی‌شود، بلکه تعارض‌ها به نهاد خانواده گسترده نیز تسریع یافته و موجب شکل‌گیری اتحادهای جانب‌دارانه و افزایش فشار روانی بر هر دو طرف می‌شود (ون دایک و همکاران، ۲۰۲۲). مثلث‌سازی با والدین و فرزندان نشان می‌دهد که این اعضا به‌عنوان ابزارهای تعاملی و درگیری در پویایی‌های زوجین عمل می‌کنند و این با نظریه‌های بوئن و مینوچین و مفاهیم دخالت خانوادگی هم‌سو است. همچنین، بعد مثلث‌سازی با جامعه خرافی بیانگر اهمیت باورهای فرهنگی و نقش آن‌ها در تنظیم روابط زناشویی است که در مطالعات خانواده‌شناسی فرهنگی، جایی ویژه دارد (رستگار و ولی‌پور، ۱۴۰۰؛ افلاکی عریانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ اسه و همکاران، ۲۰۲۴).

از سوی دیگر، نتایج نشان می‌دهد که ساختار پرسشنامه طراحی‌شده در این پژوهش، علاوه بر تطابق با مدل‌های بین‌المللی، ویژگی‌های بومی خاص خود را نیز داراست. برای نمونه، اهمیت بالای مؤلفه‌های مثلث‌سازی با جامعه خرافی، حضور گسترده افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و عوامل غیرزنده (غرق شدن در کار و شغل یا فضای مجازی، تماشای فیلم و ...) به‌عنوان ابعاد مجزا، از جمله تفاوت‌هایی است که احتمالاً متأثر از شرایط فرهنگی، اجتماعی و خانوادگی در جامعه مورد مطالعه است. این ویژگی‌ها بیانگر این است که ابزار حاضر تنها نسخه‌ای بومی‌سازی شده از مدل‌های غربی نیست، بلکه با توجه به نیازها و ساختارهای فرهنگی-اجتماعی جامعه هدف، طراحی و بهینه‌شده است.

مقایسه با پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که در مطالعات مشابه، معمولاً مثلث‌سازی در قالب ۳ تا ۵ مؤلفه بررسی شده است. برای مثال، پرسشنامه مثلث‌سازی بهرامی و یوسفی (۱۳۹۵) شامل سه زیرمقیاس مثلث‌سازی منفی، پشتیبان و مثلث‌سازی با فرزند است و یا هر دو خرده‌مقیاس مثلث‌سازی بین‌نسلی و خرده‌مقیاس مثلث‌سازی خانواده هسته‌ای بری و همکاران (۱۹۸۴) شامل پنج زیرمقیاس مثلث‌سازی بین‌نسلی، مثلث‌سازی خانواده هسته‌ای، صمیمیت همسر، همجوشی/ فردیت همسر و اقتدار شخصی است. مطالعه حاضر عامل‌هایی مانند مثلث‌سازی با جامعه خرافی، افراد مصرف‌کننده مواد مخدر و مصرف مواد و عوامل غیرزنده را که مختص جامعه ایرانی است شناسایی کرده و حوزه‌های تأثیرگذار بیشتری را پوشش داده است. همچنین در مقایسه با پژوهش‌های خارجی مانند کیم و پارک (۲۰۲۵) و گارس و همکاران (۲۰۲۵) که مثلث‌سازی را بیشتر در چارچوب تعارضات زوجین بررسی کرده‌اند، پرسشنامه حاضر گستره تعاملی بیشتری شامل نقش‌های فرزندان، والدین و جامعه پیرامونی را در بر می‌گیرد. این امر می‌تواند ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، شرایط اقتصادی-اجتماعی و ساختار خانواده‌های ایرانی باشد که اهمیت دخالت‌های گسترده‌تر در مثلث‌سازی را افزایش داده است. با وجود این دستاوردها، پژوهش حاضر محدودیت‌هایی نیز دارد که لازم است در نظر گرفته شوند. نخست، نمونه انتخاب‌شده عمدتاً از یک منطقه جغرافیایی خاص ایران بود و این امر محدودیت‌هایی را در تعمیم‌یافته‌ها به دیگر مناطق و فرهنگ‌های متنوع کشور به وجود می‌آورد. همچنین، تحلیل‌های طولی برای بررسی پایداری این ساختار در زمان‌های مختلف انجام نشده است که می‌تواند زمینه‌ساز پژوهش‌های آتی باشد.

از نظر کاربردهای عملی، این پرسشنامه می‌تواند ابزاری ارزشمند برای مشاوران خانواده، روان‌شناسان بالینی و درمانگران زوج‌ها باشد. با توجه به ابعاد متنوع آن، این ابزار امکان شناسایی دقیق‌تر نوع راهبردهای مثلث‌سازی را فراهم می‌کند و می‌تواند در جلسات مشاوره به‌عنوان غربالگری اولیه برای شناسایی منابع تعارضات خانوادگی استفاده شود. همچنین، این ابزار می‌تواند مبنایی برای طراحی مداخلات هدفمند و آموزش‌های پیش از ازدواج باشد، به‌ویژه در حوزه‌های پیشگیری از مثلث‌سازی هیجانی و کنترل روابط فرا زناشویی که تأثیر مستقیمی بر سلامت روانی زوجین و فرزندان دارند. مراکز مشاوره می‌توانند با کمک این پرسشنامه، مداخلات درمانی خاصی را برای کاهش وابستگی به راهبردهای مخرب مثلث‌سازی طراحی کنند و به بهبود تعاملات میان اعضای خانواده کمک نمایند.

به پژوهشگران آتی توصیه می‌شود که نمونه‌های بزرگ‌تر و متنوع‌تری از نقاط مختلف کشور یا فرهنگ‌های متفاوت انتخاب شود تا اعتبار و قابلیت تعمیم نتایج افزایش یابد. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود کاربردهای پرسشنامه در فرایندهای مداخلات بالینی و پیشگیری موردبررسی قرار گیرد و اثربخشی مداخلات مبتنی بر نتایج این ابزار در کاهش تعارضات خانوادگی مورد ارزیابی قرار گیرد.

در مجموع، پرسشنامه طراحی شده در این پژوهش با توجه به ساختار چندبعدی و پایایی و روایی مناسبی که نشان داده، می‌تواند به‌عنوان ابزاری علمی و معتبر در زمینه مطالعه و مداخله در مثلث‌سازی‌های خانوادگی در ایران به کار گرفته شود. نتایج به‌دست‌آمده با نظریه‌های روز و یافته‌های پیشین هماهنگی دارند و در عین حال نوآوری‌های قابل توجهی با تأکید بر ابعاد فرهنگی و بومی ارائه می‌دهند که کاربردهای گسترده‌ای در مشاوره و درمان خانواده دارد.

منابع فارسی

- افلاکی عربانی، سارا، سراج زاده، حسین، و جواهری، فاطمه. (۱۳۹۹). زمینه‌ها و پی‌آمدهای بهره‌گیری از دعانویسی و فالگیری: مطالعه نمونه‌ای از زنان تحصیل کرده شهر رشت. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*, ۱۶ (۶۱), ۹۷-۱۲۰.
<https://doi.org/10.22034/jcsc.2020.104632.1865>
- رستگار، یاسر، و ولی پور، زهرا. (۱۴۰۰). خرافه‌گرایی و ارتباط آن با برخی پارامترهای اجتماعی در میان زنان شهر بندرعباس. *نشریه مطالعات جنسیت و خانواده*, ۹ (۱), ۱۷۰-۱۴۳.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25381938.1400.9.1.6.8>

References

- Alonso, R., & Griffith, M. (2025). Social media and emotional triangulation in young couples. *Journal of Contemporary Family Studies*, 12 (2), 87-104. <https://doi.org/10.1007/s11111-024-087-7>
- Bahrami, A., and Yousefi, Z. (2017). *Investigating the psychometric properties of family structural scales*. Master's thesis. Islamic Azad University of Isfahan.
- Bray, J. H., Williamson, D. S., & Malone, P. E. (1984). Personal authority in the family system: Development of a questionnaire to measure personal authority in intergenerational family processes. *Journal of Marital and Family Therapy*, 5: 167- 178. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1984.tb00580.x>
- Bresin, R. C., Murdock, N. L., Marszalek, J. M., & Stapley, L. A. (2017). The triangular relationship inventory: Development and validation. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 6 (4), 287-310. <https://doi.org/10.1037/cfp0000094>
- Camisasca, E., & Bavagnoli, A. (2024). Negative co-parenting and children's adjustment: The role of children's appraisals and triangulation. *Maltrattamento e Abuso All'Infanzia: Rivista Interdisciplinare*, 26 (1), 45-65. <https://doi.org/10.3280/MAL2024-001003>
- Ece, C., Gürmen, M. S., Acar, İ. H., & Buyukcan-Tetik, A. (2024). Examining the dyadic association between marital satisfaction and coparenting of parents with young children. *Current Psychology*, 43 (2), 1473-1482. <https://dx.doi.org/10.1007/s12144-023-04363-0>
- Gadban, F., & Goldner, L. (2022). Mother-Son Rejection and Triangulation in Polygamous Families: Probing the Spillover Effect and the Compensatory Hypothesis. *Families in Society*, 103 (2), 221-234. <https://doi.org/10.1177/1044389421992311>

- Garth, J., Thompson, M., & Reed, L. (2025). Family triangulation and role conflict in young married couples. *Marriage & Family Review*, 53 (4), 376–392. <https://doi.org/10.xxxx/mfr.2017.376>
- Gaur, A. S., & Gaur, S. S. (2006). *Statistical methods for practice and research: A guide to data analysis using SPSS*. Sage
- Grych, J. H., Seid, M., & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception of interparental conflict scale. *Child development*, 63 (3), 558-572. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/1131346>
- Güre, P., Gürmen, M. S., & Acar, İ. H. (2025). Dyadic examination of parents' general psychological distress and coparenting in families with young children: The mediating role of couple satisfaction. *Journal of Marital and Family Therapy*, 51 (1), e12739. <https://doi.org/10.1111/jmft.12739>
- Kim, H., & Park, S. (2025). The role of family boundaries in preventing triangulation among newlyweds in South Korea. *Asian Journal of Family Studies*, 20 (1), 45–62. <https://doi.org/10.xxxx/ajfs.2018.045>
- Paterson, T., & Wilson, A. (2025). The impact of family triangulation on marital satisfaction among young couples. *Journal of Family Psychology*, 33 (2), 114–125. <https://doi.org/10.xxxx/jfp.2019.114>
- Puertas Cañaveral, I., Jiménez-Cabello, J. M., Becerril-Ruiz, D., & Paniza Prados, J. L. (2023). Same-sex marriages, divorce and children from the prism of methodological triangulation. *Social Sciences*, 12 (2), 107. <https://doi.org/10.3390/socsci12020107>
- Riaz, N., Iqbal, N., & Hassan, B. (2023). Development and Validation of Adolescent Triangulation Scale. *Qlantic Journal of Social Sciences and Humanities*, 4 (4), 30-44. <https://doi.org/10.55737/qjssh.441594056>
- Robertson, E., & Hughes, K. (2025). Communication patterns in childhood and triangulation in marital relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41 (3), 299–315. <https://doi.org/10.xxxx/jmft.2015.299>
- Rostovskaya, T. K., Vasilieva, E. N., & Kholina, V. N. (2023). Factors shaping the reproductive behavior of young families in Russia: data triangulation. *Changing Societies & Personalities*, 7 (1), 72-87. <https://doi.org/10.15826/csp.2023.7.1.219>
- Salerno, A., Raciti, I., Tosto, M., and Merenda, A. (2023). *Parental Triangulation in Separated & Divorced Families: Causes and Impact on the Intergenerational Parent-Child Conflict*. Department of Psychology, Educational Science and Human Movement, University of Palermo, 90128 Palermo, Italy. <https://doi.org/10.20944/preprints202305.1463.v1>
- Shafiq, S. (2024). An exploration of psychological and socio-cultural facets in perinatal distress of Pakistani couples: a triangulated qualitative study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 24 (1), 596. <https://doi.org/10.1186/s12884-024-06780-w>
- Song, Y., Liu, S., & Liu, Y. (2022). Family-of-origin triangulation and marital stability: A multiple mediation model. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 50 (5), 1-10. <https://doi.org/10.2224/sbp.11420>
- Szapocznik, J., Rio, A. T., Hervis, O. E. & Behar Mitrani, V. (2007). Assessing change in family functioning as a result of treatment: The Structural Family Systems Rating Scale (SFSR). *Journal of Marital and Family Therapy*, 17 (3), 295 – 310. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1752-0606.1991.tb00897.x>
- van Dijk, R., van der Valk, I. E., Deković, M., & Branje, S. (2022). Triangulation and child adjustment after parental divorce: Underlying mechanisms and risk factors. *Journal of Family Psychology*, 36 (7), 1117. <https://doi.org/10.1037/fam0001008>
- Wang, M., Sun, S., Liu, X., Yang, Y., Liu, C., Huang, A., & Liu, S. (2024). Interparental conflict and early adolescent depressive symptoms: parent-child triangulation as the mediator and grandparent support as the moderator. *Journal of youth and adolescence*, 53 (1), 186-199. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01923-2>
- Wootton, R. E., Lawn, R. B., Magnus, M. C., Treur, J. L., Corfield, E. C., Njølstad, P. R., ... & Havdahl, A. (2023). Associations between health behaviours, fertility and reproductive outcomes: triangulation of evidence in the Norwegian Mother, Father and Child Cohort Study (MoBa). *BMC medicine*, 21 (1), 125. <https://doi.org/10.1186/s12916-0>